

Цетиње, 17. августа.

Критско питање је опет избило на површину. Као и увијек избило је нагло и свом силином, да је опет довело мир на Балкану у питање.

Мутни облаци над политичким обзорем Балкана никако да се разведре и да се размакну. Политичка атмосфера испуњена је експлозивним гасовима и они сваког тренутка пријете, да се над Балканом огањ излије, што може бити врло лако од недогледних и осјетних пошљедица.

Крајем овог мјесеца истиче мандат главног комесара на острву Криту Александра Заимиса, бившег председника министарства у Грчкој. Он је постављен још 1907. г. када су силе заштитнице острва Крита Русија, Енглеска, Француска и Италија признале Грчкој право интересовања за Крит и том приликом јој допустили да може поставити главног комесара на острву.

Још тада та дозвола сила заштитница изазвала је буру негодовања у Турској. Под притиском јавног мишљења и великог узбуђења у политичким круговима у отоманској царевини порта је уложила протест противу тога чина и изјавила да не признаје право мијешања Грчке у унутрашње ствари Крита. Али и ти протести и те изјаве остале су без успјеха. Нови гувернер је прихватио своју дужност и на њој се налазио све до сада.

Како се ближи дан истека мандата главног комесара, грчко становништво на Криту развило је живу агитацију да се критско питање дефинитивно ријешити. Оно не само што хоће да задржи комесара Заимиса, него хоће да то буде на тај начин да он остане стално за комесара. Дакле не ради на обнављању његовог мандата, него да силе заштитнице одустану од свога права протектората и стално оставе Заимиса на комесарском положају. На тај начин би се имала Турска да одрекне Крита и силе заштитнице сваког надзора над њим. То би била веома фина форма припојења Крита Грчкој и одцјељења његовог од Турске.

Разумије се, овај захтјев грчког становништва на Криту изазвао је силно узбуђење и огорчење у службеним круговима отоманске империје. Зато је порта одмах изашла са својим крајњим захтјевом и тражила од сила заштитница да се одреку свог протектората и да Турској признаду пун суверенитет над острвом.

Од туда се, и онако тешка ситуација, још погоршала и јаче заострила.

Грчка тражи дефинитивно ријешење критског питања у корист

своју, а Турска тражи то опет за себе.

Средине нема, нити је, код таквог стања ствари, може бити.

Из тога је произлазило да је сукоб неизбежан и да ће критско питање довести до нових заплета, само ако силе заштитнице не буду обезбриве у своме држању.

Критско питање одавно заоштрава односе између Грчке и Турске и угрожава мир. И силама заштитницима оно задаје велику бригу. Сви су на чуду с њиме. Увиђају и осјећају да је развлачења критског питања од велике штете и раде би да овом несносном стању учине крај.

Као и Крићани и Турска одлучно остаје при своме захтјеву да ово питање треба овог пута коначно ријешити, али је питање како.

Ако се ријешити онако како грчко становништво жели, Турска ће бити незадовољна и одупријеће се. Буде ли се ишло на руку Турској, становништво ће се, потпомогнуто Грчком, бунити. Не може се, без опасности по мир, ни овако ни онако. А средине нема.

Силе заштитнице увиђају ову тешку ситуацију и није им се лако снаћи. Нити су пристале да га коначно ријешавају, нити да га и даље развлаче. Зато час умирују једну час другу страну, избјегавајући сваку заоштреност. Смјер је њихов провидан. Као и увијек до сада, оне ипак налазе да је крај све тешке ситуације најпогодније да се коначно ријешење критског питања, и поред свега тога што ће и на даље задавати бриге, остави до боље прилике и да се тренутно преко њега пређе шат само вријеме пружи могућности за коначно ријешење овога шкакљивога питања.

Како је опште увјерење, да се коначно ријешење критског питања не може очекивати мирним путем, него само ратом, а нарочито у прилог Грчке, то о коначном ријешењу његовом за сада не може бити ни ријечи. Од туда је и настојавање сила заштитница да једне и друге примири и да ријешење одложи за у будуће, пошто не могу да дозволе да се оно сада одлучује, те ће тако и овог пута ово питање бити привремено скинуто с дневног реда само зато да се мир на Балкану не би доводио у опасност.

Поглед по свијету

Прилике у Португалу — Револуција у Персији — Тројни савез — Француска за рат.

У Португалу никако мира.

Противреспубликански покрет у Португалу све више претима мах. Провађање закона о одјељењу цркве од државе налази на силне потешкоће. У Лицети је пригодном инвентуре цркве дошло до сиљних окршаја између полиције и војске с једне и свештенства и народа с друге стране. Против инвентуре свештеници су натуктали народ. Неколико стотина разјарених људи овим демагошким говорима запријечише повјереницима инвентуре улаз у цркву. Ту се зајет-

не права битка између народа и војске. Војска је коначно растјерала фанатични свијет и инвентура је мирно и без запријете проведена. Код окршаја је на једној и на другој страни било много што тешко, што лако озлијеђених. У многим мјестима португалским инвентура је суспендирана ради великог отпора народа.

Али све то ништа не смета да се републиканска влада што више утврди. Баш изгледа да је то и узрок што се у комори грозничаво ради на утврђивању републике.

Напокон је републикански режим у Португалу добио и дефинитивну санкцију народног представништва. Комора је наике прихватила нови устав, који је ступио већ на снагу. Мандати посланика коморе и сената истичу овим засиједањем парламента, па ће се расписати нови избори. Плата новоме председнику износи 24 000 круна.

У будућој сједници уредиће се остала питања односно сенатора и посланика. У прекућерашњој сједници конгреса изабран је Мануел Арлада за председника републике. Други озбиљни кандидат био је Махадо.

Револуција у Персији још траје. И владине чете и војска бившег шаха спремају се за одлучну битку. Бивши шах је сада близу Техарана. За недељу дана присјеће у Техаран 2500 бахтијара. Тркмени у врло бројним четама остављају бившег шаха, те пљачкају персиске и јерменске куће, па не штеде куће и имовину руских трговаца. Број чета бившег шаха Мухамеда Алија износи 8000 момака. Он је именован Исмаил Кана врховним заједничком свјих чета. Концем овог мјесеца доћи ће по свој прилици до одлучне битке.

У септембру ће се у једном још неодредијеном мјесту у иностранству састати министри спољних послова Њемачке, Италије и Аустро-Угарске. Томе се састанку приписује велика важност с обзиром на мароканско питање. Тврди се, да ће аустријски краљ и њемачки цар примијити талијанског министра спољних послова Сан Ђулиана.

Из Лондона јављају „Новом Времену“ у Петроград, да је у Француској расположење такво, да у мароканском питању неће влада ни у једној знаменитој тачки попустити, те да је за рат све спремно. Чак и социјалисти понудили су влади своју помоћ. Официри су сами престали молити за одсуства, а они на допусту, враћају се драговољно у гарнизорне. Без икакве заповиједи војска је у потпуном ратном стању и то у потпуном броју. Говори се, да је и Енглеска морнарица за бој спремна.

Ко зна коме ова вијест иде у прилог.

Српска црква у Херцег-Босни

— Одцјељење српске цркве од цариградске патријаршије —

Ако је вјеровати ономе што се из Босне јавља, ради се на томе да се српска православна црква у Босни и Херцеговини одцјепи од цариградске патријаршије. Истипа, то се одлучило најодлучније демантује, али ће по свој прилици ипак бити нешто у ствари.

Може од тога за сада и да не буде ништа, али је главно да се на то помишља, па што не буде сад, биће нешто доцније.

У јавности већ од дуже времена круже гласови, како Беч на томе ради, да српску православну цркву у Босни и Херцеговини одцјепи од цариградске патријаршије. Сада то питање поново подриђавају неки бечки листови, а и неки загребачки листови врло радосно расправљају то питање. Загребачки «Агратер Таблат» тврди да има из добро обавијештених кругова вијест, да је на мјеродавном мјесту већ потпуно припремљено одцјељење «ортодоксне» цркве Босне и Херцеговине од цариградске патријаршије. Тиме ће се уклоњити све невоље и зле прилике, које потичу оуда, што је та црква подчи-

њена цариградској патријаршији. Да ли ће последи тог одцјељења, православна српска црква у Босни и Херцеговини, добити свој патријархат, или ће припојена бити карловачком патријархату, то речени листови још нијесу могли поуздано да дознају. Насигрно знају само толико, да су учињени већ сви потребни кораци за одцјељење од цариградске патријаршије, и да ће то за најкраће вријеме бити спршена ствар.

Као што рекосмо, из Беча те гласове најодлучније одлучио демантују, те се не зна шта је у ствари.

Русија и Њемачка

Према увјеравању стране штампе, руско-њемачки споразум, који датира још од потсдамског састанка, свршена је ствар. Уговор о споразуму већ је у Петрограду потписан и када се дознало за његову садржину изазвао је велико изненађење. Према ономе што се говорило и писало држало се, да ће споразум руско-њемачки бити на широј основи и да ће бити од великог политичког значаја, обухватајући бар главнија актуелна питања. Али од свега тога не би ништа. Уговор се односи само на Персију.

Страни листови доносе и текст тога уговора. Колико је он аутентичан, не знамо, али га и ми, према њима, преносимо како би се видјело шта све садржи тај уговор о споразуму између Русије и Њемачке, о чему се тако много писало, нагађало, ишчекивало и прорицало.

Текст уговора је ово:

„Полазећи од начела, да је у Персији трговина свих народа равноправна, и увиђајући, да Русија у тој земљи има специјалне интересе, док Њемачка онде иде само за економским циљевима, руска и њемачка влада споразумјеше се у овим тачкама:

1. Царска њемачка влада изјављује, да не намјерава сјеверно од линије: Касра Кирип, Исбахан, Језд, Ка до испод Газика на авганској граници тражити за себе концесије за градњу жељезница, путова, паробродарства или телеграфа, нити да ће такве тражбине било њемачких било страних држављана подупирати.

2. Царска руска влада, која намјерава од персиске владе тражити концесију за израду жељезничке мреже у Сјеверној Персији, обавезује се са своје стране, да ће, између осталих, узети концесију за израду пруге, која ће ићи од Техарана, а завршавати се у Каникини и да ће жељезничку мрежу на турско-персиској граници спојити са линијом Садике—Каникини, чим ова покраина грана пруге Конија—Багдад буде готова. Кад се добије концесија мора се градња ове пруге почети најкасније двије године последи довршетка пруге Садике—Каникини и мора у року од 4 године бити довршена. Руска влада задржава право, да касније утврди трасе пруге, о којој је говор, али ће при том водити рачуна о жељама њемачке владе. Обадвије ће владе интернационални саобраћај на пругама Техаран—Каникини и Конија—Багдад потпомагати и избјежавати све, што би му могло сметати, као међуцарине и диференцирања. Ако двије године последи свршетка градње пруге Садике—Каникини градња пруге Техаран—Каникини не би почела, обавијестиће руска влада Њемачку о том, да се одриче тражења ове концесије. У том случају ће Њемачкој влади бити слободно, да сама затражи концесију.

3. Цијенећи општу важност, коју израда багдадске жељезнице има за интернационалну трговину, обавезује се руска влада, да неће предузимати никакве мјере, које би градњи сметале или учешће страног капитала у овом подухвату отежавале, претпостављајући, разумије се, да отуда неће Русија морати трпјети новчану или економску штету.

4. Руска влада придржава право, да израду жељезничке везе између своје жељезничке мреже у Персији и линије Садике—Каникини, по слободној вољи, преда и којој странијој финансијској групи, мјесто да је сама изведе.

5. Независно од тога, како ће се ова пруга изградити, задржава руска влада за себе право, да судијелује у градњи у свакој форми, каквој буде хтјела и право,

да преузме ову пругу, исплативши гра-
дитељу трошкове, које је заиста подио.
Обавије високе стране, које уговор
склапају, обавезује се осим тога, да ће
једна другој омогућити судјеловање у
свима тарифалним или осталим привиле-
гијама, које на овој прузи добију. У сва-
ком случају остају остала утаначења о-
вог уговора у снази“.

Политика концесија

— Дај ми, па да ти дам! —

Сва унутарња политика Аустри-
је своди се на једно — на полити-
ку концесија. То се види из односа
влада према странкама у њој, то
се види из односа једне поле пре-
ма другој поли монархије, то се
види и избија из сваког корака
њеног. Захваљујући само томе, ус-
пјело се да њемачка мањина вла-
да, да Беч господари Пешти и да
у Аустрији бива много што-шта
што у другим државама нема.

Тај систем политике погађања
толико се тамо зацарио, да се без
тога не може. На основу концесија
и уступања тамо се влада, ради
и дјелује и све се на томе заснива.

Дај ми, па да ти дам полазна је
тачка свему у Аустрији. То им је
и гесло, то и програм.

Зато влада ако хоће већину мо-
ра да је придобија концесијама.
Ако којој странки да што, она ће
је помагати, а ако не да, не може
на њену потпору да рачуна. О то-
ме се баш и сад ради. Влада ба-
рона Гауча нема редну већину у
парламенту. И она је ствара, али
не као у другом свијету него тиме
што се са разним странкама пога-
ђа. Даје им концесије, да би били
уз њу. Само тако она ће моћи да
накорми већину, а никако другаче.
И она их даје. Нијемцима чини ве-
лике уступке а Чесима и Пољаци-
ма концесије.

Према томе и сасвијем је јасно
што је ситуација у Аустрији све
тежа и што се томе систему бли-
жи крај, јер није далеко вријеме
кад ће се дојерати до зида и до-
ћи до безизлазног стања.

На томе систему и заснивају се
односи Аустрије према Угарској. То
је баш ових дана избило.

У Аустрији је велика оскудица у
месу. Како је увоз уговорима огра-
ничен, то је сав дозвољени конти-
гент меса за увоз исцрпљен. Али
народ хоће да једе. Треба му на-
бавити месо са стране, али зато је
потребно саизвољење Угарске. У-
гарска противу те дозволе нема
ништа, али тражи, да јој се даду
накнаде. Зато што ће дозволити
да се још увезе месо, она тражи
да јој Аустрија да извјесне CONCE-
СИЈЕ. Због тога је између једне и
друге поле монархије избио сукоб,
који је заузео већ шире димензије.
Чисто економско питање претворе-
но је у политичко! То је оно: дај
ми, па да ти дам!

Још при склапању уговора 1907.
г. тражили су Мађари изразу же-
лезнице Одерберг-Анаберг да би
добили директну везу са пруском
жељезницом. Како се то косило са
интересима Аустрије, дали су јој
мјесто те жељезнице личку жељез-
ницу, која се опет коси са инте-
ресима Угарске. Зато је није хтје-
ли ни да гради и зато је сад угра-
била zgodну прилику да дође до
пруске жељезнице.

Налазећи се пред тим великим
захтјевима угарског империјализма
Аустрија неће смјети да капиту-
лира, испуњујући захтјеве Угарске,
али ће несумњиво покушати да
спор са њом изглади на тај начин
што ће јој дати концесије на дру-
гој страни. Даће јој концесије на
штету народности.

Из тога јасно произлази да ње-
мачке народности у Аустрији слу-
же као монета за покусуривање.
У Аустрији словенске народности

служе да преко њихових плећа ос-
тварује своје намјере, а у Угарској
да поткусурују незајажљивост Угар-
ске у споровима са Аустријом!

Одступање барона Шенајха

— Аустријски престолонашљедник и министар војни —

И поред свих демантија, упорно се
одржава глас о одступању аустриског
министра војног барона Шенајха. Ново-
дом тога проговорили је и берлински лист
„Тат“, који се сматра као орган њемач-
ког државног канцелара Бетман Холвега.
Он је из Беча о одступању барона Ше-
најха донио допис у коме се вели и ово:

„У врло необично вријеме усред љета
јавила се криза у аустријском министар-
ству војном. У обим полама предложена
је законски нацрт о војној реформи, чији
је покретач министар војни Шенајх. У
Угарској букнула је ради тог законског на-
црта опструкција, док се у Аустрији влада
мучи да скупи нужну већину од двије тре-
ћине. Само журба којом се хоће премена
у војном министарству да проведе још
прије царских војних вјежба, доказ је да
ту предстоји лични конфликт, коме је
повод био тај што ће највише војне
особе судјеловати код тих вјежба. Докле
год се чинило да ће владар сам поћи у
Енериес, дотле није било говора о томе,
да ће заједнички министар војни деми-
сионирати. Тек кад се сазнало, да ће
престолонашљедник надвојвода Францо
Фердинанд замјенити владара код вој-
них вјежба, постао је положај барона
Шенајха несигуран. Његови лични односи
према војном лицу престолонашљедника
а по том и према овоме самоме никад ни-
јесу били особито добри. У пошљедње ври-
јеме ти су се односи тако погоршали, да се
ишло за тим, да се стане на пут личног
додиру између престолонашљедника и
министра. Барон Шенајх поставио се на
становиште, да он као војни министар
спада у личну пратњу владару и да
може ушљед тога што престолонашљед-
ник у властитом дјелокругу а не као ре-
презентант владарев (то је надвојвода
Леополд Салватор) долази на војне вјежбе,
може од ових изостати. Ово становиште
сматрао је престолонашљедник као лични
испад против себе, па је — како веле —
владару изјавио, да под таквим условима
неће да предузме управу војних вјежба.
У добро обавијештеним круговима се
вели, да се краљ с мјеста одлучно да
прими молбу министру за демисију уз
лично признање за службовање. Међутим
у круговима престолонашљедника држе,
да питање ово неће бити овако ријешено.
Говори се највише да ће престолонашљед-
ник присуствовати великим војним вјеж-
бама или опет поћи у њемачку да при-
суствује великим морнарским вјежбама.
Ако то стоји, онда би министар војни
пратио надвојводу Леополда Салватора
на војне вјежбе а криза би била одго-
ђена до јесени. Дуље се ови односи из-
међу престолонашљедника и војног ми-
нистра не могу уздржати.

Најближи повод, што војни министар
неће да буде на војним вјежбама уз пре-
столонашљедника је већ у томе, што
војни министар није судјеловао код спу-
штања првог аустро угарског дреднога
„Viribus unitis“ у море. Већ тада није
војни министар добио позив за дие,
што га је престолонашљедник дао у ту
част. Уопште престолонашљедник вазда
је код овакових згода мимоншао војног
министра“.

Два лијепа говора
— Руски цар младим официрима — Престолонашљед-
ник Александар учитељима. —

Ових дана су у официрски чин произ-
ведени у Русији јункери, који су свршили
науку у војним заводима. Тим поводом
руски цар држао им је овај говор:

„Господо, данашњи је дан за вас зна-
менит и одлучан. Упамтите зато добро,
што ћу вам рећи

„Будите кроз цијели свој живот добри
хришћани и честити и одани службеници
своје домовине и свога господара. Слу-
жите из свих сила са јасним споз-
нањем, те ако сваки од вас буде часно
и савјесно испуњавао своје дјело, па ма-
кар како малену службу заузимао, да ће
тине домовини велику корист доприни-
јети. Ваш однос према заповједницима
нека буде послушан и без критике; а од-
нос друга к другу — пријатељски, држећи
на уму, да сваки од вас сачињава дио
једне обитељи — руске војске. Будите
примјер вашим потчињенима како у
ратно, тако и у мирно вријеме. Од срца
вам свима желим успјех и поздрављам
вас, господо, прозивством за официре“.

Исто тако ових дана је била у Би-
ограду годишња скупштина учитеља из
Србије. Ту је скупштину посјетио и пре-
столонашљедник Александар, те је на

поздрав председника скупштине одго-
ворио овим говором:

„Господине председниче!

„Ја вам искрено захваљујем на овоме
срданом дочеку и поздраву којима сте
ме предусрели на овоме значајном и сим-
патичном скупу вриједних пионера наше
просвјете и нашега умнога напретка.

„Ја сам срећан што ми се данас дру-
жила прилика, да у овако импозантном
броју видим и поздравим вас, српске уч-
итеље и учитељице. Јер као год што за
одбрану наше државе од спољних непри-
јатеља највећу наду полагајем у нашу вој-
ску, тако исто сам увјерен, да сте ви,
српско учитељство, један од најважнијих
фактора, не само на ширењу писмености,
него у опште најважнији фактор по пра-
вилан развитак и напредак целокупнога
народнога живота и његове дјелатности.

„Са увјерењем да ће за остварење
наших државних и националних идеала
учинити највише што можете, ја вас иск-
рено поздрављам и желим вам срећан
и користан рад“.

Мађари према народностима

— Шта народности у Угарској имају да очекују —

Влада и опозицији у Угарској ухва-
тили су се у коштан. Боре се свом жести-
ном и свом одлучношћу. Влада хоће
насилно да протури кроз сабор војне
реформе, а опозиција се томе противи.
Како нема другог начина, да осујети на-
мјеру владе, пришла је опструкција. Тра-
жи, да војне реформе устуне мјеста оп-
штем праву гласа.

Народности у Угарској се овој борби
радују. Оне гледају на ово движење та-
ко као да ће им оно бити од користи и
олакшати њихово тешко стање. Али се
љуту варају. Истина је, да око њих об-
лећу и једни и други, и влада и опози-
ција. Хоће да их привуку к себи и за-
варавају их разним обећањима. Само од
свега тога неће бити ништа. Мађари о-
стају Мађари. Кад им народности треба-
ју, они их призивају, милују и слаткореч-
иви су. Заваравају их само обећањима
док не дођу до циља, а постигну ли што
желе, окрећу им леђа и према њима се
држе осино као и прије тога. Они су
другачи кад су на власти, а сасвијем
су другачи кад су на опозицији, а сасвијем
су им другови и призивају им равно-
правност, али кад су на власти постану
опет они исти Мађари, који неће да зна-
ју ни зашта друго него за Мађаре.

Према томе и сасвијем је разумљиво
што их овако оцртавају:

Берлин управља Бечом, а Беч Пештом.
И од доласка Куена Хедерварија, у Ма-
ђарској стално два бечки вјетар, а то
ће рећи берлинска струја, према томе
ветру окреће се сва мађарска политика,
која и ако је ужасно шовинистичка, не-
ма свога одређењенога циља. Беч пре-
ма Берлину из Берлина, захтјева од Пе-
шта неке мисли о војне циљеве и
Пешта их, преко свога парламента, хтје-
ла не хтјела, мора да усвоји. У Мађар-
ској постоји опозиција која се тома про-
тив и пријети опструкцијом. Али Беч се
тога не плаши. Куен још мање. Он уми-
је увијек ту позицију да ућутка или милом
или силом. Тек увијек је ућутка. Тај чо-
вјек врло добро зна како се ваља опхо-
дити са опозицијом: ако је за параду, он
је сам искити и пусти да се извуче; ако
треба да је завилочи и да јој стави бр-
њаву на уста, он јој да разне уступке;
опозиционарима набије ценове и рад по-
слије тога тече у парламенту као чамац
низ воду.

У Мађарској засад има двије опозици-
оне странке. То су Јуштова и Кошугова
странка. Обе се роуше, пријете опструк-
цијом, коју у велико већ воде, јер су у-
вјерени да ће моћи владу оборити. Не
устију ли то, да Куена сурнају и они на
мјесто њега дођу, укротиће се и задо-
вољиће се првим концесијама, које им
пруже, а које ће на сигурно бити на ште-
ту народности. Притискивање и угњета-
вање мађарских народности биће још
веће.

Један од најинтересантнијих парламе-
натарских начину свога рада несумњиво
је угарски. Сви могући експерименти
у уставни и неуставни у њему се могу оди-
грати. Њихова култура оличена је у
њиховом раду у парламенту. Самохва-
лисање њихово ту се најљепше деман-
тује. Опструкција, ларма, батине, шамари,
све су то обичне појаве за угарски пар-
ламент. Нема једне сесије а да се не оди-
гра по какав скандал, који по неколико
дана не занима цио свијет. Такав је угар-
ски парламенат. Сада пак на реду је оп-
струкција.

Долазак Куена Хедерварија на владу,
мађарско јавно мњење није примило с
радошћу, шта више тада се констатовало
да су сви нерасположени према њему.
Но потреба је била Бечу за човјеком,
који ће безобзирно испуњавати све ње-
гове жеље и радити онако како се са
бал плаца диктира. Подеснијег човјека

од Куена нијесу могли наћи. Мађарски
политичари знали су то добро и још
онда спремни су били повести најжешћу
опозицију. Сада је дошао тренутак добар
кад мађарске независничке странке ми-
сле оборити Куена. Јуштова и Кошугова
партија, како пеншански листови пишу,
спремни су на најжешћу опструкцију.
Истина да се баш тако поузвано не зна
за Кошуга и његове присталице да ће
помоћи Јушта тако усрдно, али се може
ипак претпоставити и то у толико прије
што је Куен одбио наименовати Апоњиа
за професора универзе.

То ће свакако бити поред осталих је-
дан од узрока који ће и Кошуга рије-
шити за опструкцију. Међу тим главни
разлог опструкције лежи у намјери Куена
да још у овом засједану протури закон
о војним реформама. Јуштова и Кошуго-
ва странка не налазе да су тим про-
јектом довољно заштићени интереси Ма-
ђара. Осјетљивост њихова показала се
у правој боји: груб шовинизам, који ис-
пољава у према народностима, у свима
питањима, испољено се и овде. И ако
се овим реформама ништа не допринеси
народностима, ипак Јушт тражи са оста-
лима да интересе Мађара још боље обез-
биди. Његов демократизам и слободо-
умље не иде даље. Кад се тиче слобода
осталих народности, онда су сви Мађари
једнаки. Опструкција Јуштова може
оборити владу Куенову, она може спри-
јечити доношење закона о војним рефор-
мама али народности у Угарској, а осо-
бито Срби, од тога неће имати никакве
користи. Сва борба коју мађарске пар-
тије воде своди се на једно: устани ти,
да седнем ја. Какав доиста демократски
слободоуман програм и погледу народ-
ности које сачињавају Угарску, немогућ
је, јер су Мађари на влади сви једнаки:
шовинисти и угњетачи.

И кад је то тако, онда је јасно да на-
родности у Угарској немају што боље
од ове борбе да очекују.

Дјеца-војници

— Нано се у Русији са омладином поступа —

Петроград, 4. августа

Ми од Русије имамо много чему да се
научимо. Главно је само хтјети, па кад
се прегле, успјех је ту, готово без вели-
ких напора.

Познато је, да се рок војне службе у
многим државама сада снижава. То је од
туда што се ради на томе, да се број
војника повећа како би војна снага др-
жаве већа била, а да то повећање не
терети ни народ ни државу, смањује се
војна обавеза. На тај начин војни дјело-
круг шири се, а војни рок се снижава.
Тако је народу лакше да споси војне
обавезе, а држави да издржава велику
војску. Али што се више рок војне слу-
жбе смањује, у толико се обавезници сла-
бије обучавају војној вјештини. То је и
природно. Оно што се научи за двије
године, не може се постићи за годину
дана. Тако се дошло тиме до тога да је
војска добила у квантитету, али изгуби-
ла у квалитету.

Али, изгледа, као да се и ту нашао
погодан излаз. Прегле се, да се будући
војници обучавају и навикавају на војну
вјештину још у раној младости. Почело
се у школама да уводи војна гимнасти-
ка и војне вјежбе. Још у основним шко-
лама уводи се гимнастика. Она је у по-
четку тјелесна, а потом се, с године у
годину, све више развија и постаје војна,
у колико су дјеца одрасла, без обзира
јесу ли наставили даље школовање или
су се прихватили другог рада. Тако је у
Енглеској, па се сад тако нешто и у Ср-
бији ради.

У Русији је, међутим, то остварено на
потпуно оригиналан начин. На томе се
ради још од прије двије три године, о
чему је било опширно ријечи у овом
листу у дописима из Русије.

У томе погледу у Русији је постигнут
врло лијеп успјех, који не само да сва-
кога задовољава, него и пријатно изне-
нађује. Те дјеца-војника има у Русији на
хиљадама. Од њих су одраслији тако
извјешбани, да им многи војници нијесу
равни. Чак многе и надмашују. Та дјеца-
војници дијеле се на десетине, чете, бат-
талионе и пукове. Устројство је као и у сва-
кој другој војсци. Њих тјелесно вјежбају
учитељи гимнастике и војни официри.

Ту скоро та дјеца-војници имали су
своје велике вјежбе у Петрограду. Било
их је на окупу неколико хиљада. Вјежбе
су трајале два дана и њима је руководио
неки други него генерал. То је познати
руски генерал Флуг. Он је њима управ-
љао као правим војницима и све што су
изводили ни у чему се не разликује од
других војних вјежбама. И дјеца-војници
су се снајно показали. Својим држањем,
умјешношћу и вештином све су задив-
љавали. А то је све било на очиглед ми-
нистра војног, генерала, виших официра
и најугледнијих људи, па и самог цара.

Руски илостровани листови доносе разне слиke са тих вјежаба. И из њих се може видјети како су се деца достојанствено држала. Први војници!

Зашто се тако што не би и код нас увело? Почети још са ученицима основне школе, па наставити даље. Успјех би сигуран био утолико прије што витештво лежи у духу нашег народа. Са мало труда, постигло би се много. Учинили бисмо много за физичко образовање наше омладине, а држави би пружили извезбане војнике.

Покушајмо!

Дунавско-јадранска жељезница

— Пројектована пруга није оно што је била —

Са пројектом дунавско-јадранске жељезнице, који је већ дата на проучавање R gion g n rale de chemins de fer ottomans нису многи задовољни ни у Србији. Они на овај пројекат гледају тако с неповјерењем, да налазе да им жељезница по томе пројекту неће бити од користи, а најмање онако како би била по првобитном српском пројекту.

То се види и из писања листа „Босне“, који доноси нарочити чланак о дунавско-јадранској жељезници, у коме устаје против осушањеног пројекта ове жељезнице. Смјер је, вели, био да се доњи Дунав на крајњим путем веже са којим најважнијим пристаништем у српском приморју, Баром или Улцињем, а сад је испало да не само није српска, него ни трансбалканска.

„Као што рекосмо, вели тај лист то није нити икад може бити жељезница трансбалканска, она је једна саобраћајна кривудаљка и арбанаска луталица каква је у интересу Аустрије и турске стратегије...

Ми смо мишљења, да Србија и Црна Гора не смију и не требају овај карактер те жељезнице да потпомажу даванем веза са своје стране. Црна Гора треба да не приступа изради пруге Улцињ—Скадар, а Србија изради пруге Прокупље—Мрдари, све докле, док не добију првобитно пројектовану српску прекобалканску пругу.

Нарочито је Црна Гора сад у положају да у предстојећим преговорима с Турском обезбједи повољно ријешење овога питања.

Ну макар у томе сад и не успјела, Црна Гора нека гледа да што прије сагради нормалну пругу Бар—Подгорица—Колашин. А кад то буде, веза ће доћи сама од себе.

А да та пруга у ствари није ни трансбалканска, као што рекосмо, доказ је то што она не иде у правцу Дунав—Јадране, већ кривуда, луга и скита се тамо-амо по арбанаским гудурама, а у смјеру да буде што дужа и због тога што скупила, како не би могла конкурисати жељезницама аустријским и жељезници солунској.

Дошавши до састава Црног и Бијелог Дрима, та пруга уместо да задржи одређени западни правац Призрен—Св. Јован Медовски, од једном чини лево-круг у правцу јужном, према Дебру и Охриду, за читавих седамдесет километара, па одатле превалајује вододелницу Дрима и спушта се у долину Фани, низ коју се послје силаци у Медову.

На тај начин је та иста пруга учињена дужом за преко сто километара, а све у смјеру да се лиши сваке важности како за Србију тако и за Црну Гору.

Проглас Краљевине

Прва годишњица прогласа Краљевине Црне Горе прослављена је у цијелој земљи на свечан начин. Како на Цетињу, тако и по свима мјестима у земљи успољена на овај значајан и историски догађај прослављена је у највећем одушевљењу, што сведочи и овај извјештај што га из Никшића примисмо:

Прослава једногодишњице прогласа Краљевине Црне Горе, прослављен је и у Никшићу на свечан начин:

У ови празника била је сва варош Нова и Стара — окићена заставама и осветљењем. Исто вече у 8 сати приређени су ватромети и пуштање тробонних балона, који се размињавашу високо испод облака, а на све стране видјела су се разна кола и свуда се хорило „Живно творца Краљевине Краљ Никола I.“, и „живела Краљевина Црна Гора“. Овако је трајало до послје пола ноћи, послје чега се народ у најбољем реду развишао кућама да отпочне и да се спреми за сутрашње славе. Ватрометима и пуштањем балона руководио је Ђованин Глогер Которанин, који је вјешто и за похвалу управљао како ватрометима разне боје, тако и правилном пуштању „балона“, који су се највишом брзином губили под облаке.

На дан празника у 9 сати изјутра отпочела је литургија са благодарењем у манастирској цркви Св. Василије Остро-

шког Чудотворца, на којој је чинодјејствовао епископ рашко-захумски г. Кирил Митровић са мјесним свештенством.

Благодарењу су присуствовали заступник команданта дивизије г. Милутин Николић са свијем официрским кором, заступник обласног управитеља г. Живко Никчевић, председник општине г. Саво Кустудић са свијем мјесним и околним чиновништвом као и свијем грађанством и мноштвом народа из околних мјеста тако, да је црква била дупке пуна, те је пола народа морало остожати литургију и благодарење око цркве на „доксату“, немогући стати у цркви од силног народа, који је дошао из околине, да прослави ову прву годину прогласа Краљевине Црне Горе у вароши.

Свршетак благодарења огласио је двадесет и један топовски метак са белема града Оногоста. Из цркве се командант дивизије, заступник обласног управитеља, председник општине са чиновницима војним и грађанским и цијелим грађанством и другим народом кренуо корпоративно у варош гдје су кроз варош одмах отпочела разна кола и пјесме. Кола су се тако раширила да је круг вароши био тијесан. Кола, пјесме и играчке трајале су до касно у ноћ.

Напоменути ми је, да су, како литургији и благодарењу, тако и свој свечаности присуствовала сва удружења у Никшићу са заставама у потпуној својој парадни, на челу са својим председницима.

Председник општине и вриједни општински одбор одредно је био за ову свечаност извјесну суму новца из овогодишње буџетске партије одређене за те сврхе да почасту чиновништво, грађанство и народ разним пињем и кругу вароши Никшића послје благодарења. Но како је била велика маса народа из околине, коме се није у тој мјери нико овдје нашао, то је та трпеза била и сукраћена из више разлога, који су били умјесни и оправдани.

Али ипак чиновништво војно и грађанско са грађанством у заједници почастило се између себе у кавани „Његош“ и колегијално измијенило више топлих здравница, за здравље и дуг живот творца Краљевине Црне Горе, Његовог Величанства Краља Николе I., и тако се што дан провео у пјесми и играци, а кроз цио Никшић хорили су узвици: Живео Краљ Никола, живјела Краљевина Црна Гора.

За све вријеме свечаности владао је у Никшићу најбољи ред и мир, што је ријеткост при оваквим једнодушним народним весељима и служи за примјер како старјешинама, тако и самом грађанству и народу, који је схватио своју дужност, те је овако величанствено и за примјер испала ова, као и свака државна светковина. У свему се Никшић одликује, па и у оваквим и њима сличним светковинама.

М. Ш. Ј.

Нова пивара у Никшићу

— Стручни лист о пивари „Трџбјеси“ —

Орган за интересе пиварских друштава „Чешки пивар“, који излази у Прагу, под насловом „Der B hmischer Bierbrauer“ а издаје га Der Brauereizeit-schriften Der Bohmisches Bierbrauer und Kvas, у свом 33. броју од 2 овог мјесеца доноси чланак под горњим насловом који овдје у преводу износимо:

„Акционарско Индустриско подuzeће у Црној Гори завршује градњу једне нове модерно уређене пиваре, са основним капиталом од 500.000 круна. До сада је 2000 акција од по 100 круна продато. Друга редовна главна скупштина од 16. пр. мјесеца изабрала је нову управу, која се састоји из девет чланова из мјеста и шест са стране (из Црне Горе), која тим капиталом располаже, јемство на себе прима и код свих новчаних завода у земљи као и код Краљ. Владе кредит ужива. На тој главној скупштини ријешено је да се и друга серија од 2000 акција по 100 круна пусти у промет.

Управа се свом снагом заузима да ново подuzeће уреди тако, да би оно свим модерним захтјевима како практичном унутрашњем уређењу (електричном осветљењу, производњи леда и т. д.), тако и у производњи пива одговарало.

За ту сврху управа је дала воду на разним мјестима државе од неколико аустријских вјештака испитати, и као и најбоља пак је нађена она у Никшићу у новом великом бунару код саме пиваре, које ту у довољној количини има. До сада се за градњу и унутрашње уређење машине и т. д. утрошило 424.182 круне. Идућег мјесеца ваћ се мисли са производом пива отпочети.

У Никшићу се налази једна стара пивара — једина у Црној Гори — али иста нимало не одговара сврси, како по цијени тако и по самом квалитету, а још мање хигијенској уредби.“ (!)

Р.

Талијанске манифентуре у Ц. Гори

— Производње из Италије на Балкану —

У талијанском листу „L' Avvenire d' Italia“ („Будућност Италије“) што у Болоњи излази налазимо овај чланак:

„Наш лист подржава већ од дужег времена принцип, да талијанске индустрије, које покушавају да помоћу мучног рада око извоза даду полета производима наших индустрија и осигурају за исте потрошачка тржишта у иностранству, треба да наставе борбу на том пољу гдје год је то могуће а особито да гледају да надмаше конкуренцију Аустрије и Гемачке у балканским државама.

Мило нам је што можемо константовати, да наш глас у одбрану народне индустрије није био узалудан. Јуче је у ствари отпутовао из Болоње за Црну Гору г. Карло Кацароли, заступник важнијих мануфактурних кућа талијанских с мисијом, да поднесе на Цетињу Његовом Величанству Краљу Николи један ковчежић, који садржава разне мустре штофова врсте Саксонија. Ти штофови наша су домаћа производња и начињени су искључиво за употребу балканских народа.

Напомињемо важност факта (што се ријетко опажа код наших произвођача) да се практично намјера г. Кацароли огледа у томе, да је он ријешно питање добијања врста потпуно нових штофова за нашу индустрију а који одговарају потребама балканских народа, дужим проучавањем, одговарајућим трудом и сразмјерним жртвама новчаним.

Г. Кацароли учинио је све могуће покушаје да надмаше конкуренцију њемачких и аустријских кућа и успио је такође да ријешно питање односно цијена, с тим, да добије све могуће олакшице потребне у томе погледу, поред тога што је успио да квалитет врста буде одличан. И тако нема сумње да ће у скоро овај наш народни производ продрјети први пут у балканске државе.

Г. Кацароли с намјерама потпуно практичним и индустријском духовитошћу вриједног Талијана изнијеће на видик у иностранству надмоћност наше мануфактурне индустрије, а да је могао да дође до тог резултата поред студија о нашој индустрији у иностранству користио се чланцима публикованим од нашег сарадника професора Антуна Балдаића, који је више пута у овим ступцима компетентно писао са његовим познатим родољубљем о овоме важном аргументу.

Знамо да је намјера г. Кацароли-а да се користи његовим путовањем у Црну Гору и изближе проучи обичаје тих народа и прошири више његов посао продирања трговачким интересима талијанским на другој јадранској обали.

Испраћамо нашег путника са најбољим жељама срећног успјеха у земљама илријским.

Народна привреда

Нови непријатељ винове лозе. Свака грана народне економије нема само да стријени од елементарних непогода, већ и од паразита. У овом погледу стоји виноградарство најгоре. Винова лоза не може никако да се отме од многих својих непријатеља и да се дигне на онај ступањ, на коме је била прије појаве филоскере. Ових дана открили су у француској новог непријатеља винове лозе. То је једна биљка, clandestium, која се у француској опажа још од 1962. год. и на коју није обраћена довољна пажња. Чак се мислило, да та биљка једе инсекте, јер се њих у њеној шупљини налазило. Ова биљка цвјета лијевијем љубичастим цвијетом и пуже се уз лозу, из које сише сокове. У Француској, истина, још није заузела толике размјере, да би била опасна, јер је за сада има само у области доње Лоаре, али је у Америци врло честа. Мрави и тиге разне сјеме овог паразита.

Светска жетва. Међународни пољопривредни завод у Риму већ је покупио податке о овогодишњој жетви и издао о њој кратак извјештај. Према томе извјештају овогодишњи принос жита у Италији изнијеће преко 55 милиона метричких центи, у Румунији 26 милиона, у Седињеним Државама 191.264.000 метричких центи. За Аустро-Угарску и Француску овогодишњи изглед жетве гласе између добро и средње. Прошлогодишња продукција пшенице износила је 493 милиона метричких центи.

Колико има шума у Хрватској? Читав Хрватска и Славонија обухвата 4.214.552 хектара, од чега запремају шуме 1.520.442 хектара или укупно 35,72%, дакле више од једне трећине површине. На хростове шуме спада 336.434 хектара, на букове 1.019.842 хектара, а на црногоричу 174.166 хектара. Највећи је посједник шума државни ерар. Њему припада укупно 302.553 хектара шуме у вриједности од 61.444.000. Од тога спада 47.709

хектара на хростове шуме, 298.423 хектара на букове и 36.421 хектара на шуме црногориче. Државне су шуме у години 1909. донијеле укупно 1.356.000 круна, док су издати износили огромну своту од 1.342.000 круна, дакле је чисти добитак износио тек 14.000 круна. Да су толики издаци настали, има се у првом реду приписати томе, што су послови око пошумљивања, који су у великој мјери били провађани, много стајали, а у другом реду врло много томе је допринијела и скупа управа шума.

Домаћи послови

Знак на боље

Радосна срца биљежимо један знак на боље.

Позната је ствар, да је стајна повика против наших гостиопичара. Јаде се домаћи, жаде се странци. Румен гледа обилао нас је кад су нам страни путници показивали рачуне појединих гостиопичара и крчжара, а нарочито оних код којих су уз пут урићали.

Сада се прегло да се томе учини крај. То видимо из наредбе што је управа општине цетињска издала. У њој се вели:

Мјесна обласна управа у више прилика према чувеним жалобама против власника гостионица, кавана и крчжара увјерила се, да ови стављају одвећ високе цијене на храну, пиће и спавање собе, а нарочито странцима који у већем броју посјеђавају нашу земљу, и овим поступком, који је за огуду, дају рђаво мишљење о нама, јер изгледа да се иде на то, да се странци, па и други путници што више материјално оштете.

Да се не би и у будуће овим недозвољеним и неугледним начином служили поједини власници поменутих радња, то је обласна управа наредила: да сви власници хотела, гостионица, крчжара и кавана на све артикле, које у својим радњама продају, одреде умјерене цијене и то напоес: за пиће: по којој цијени од килограма па мање и веће количине; по коју цијену на четврт и малу чашницу; за храну: по коју цијену на поједину порцију, а по коју на оброк и дневно, и по коју цијену на поћиште. Ове цијене имају бити означене на засебним таблицама и у радњама на видном мјесту изложене. Станови за спавање имају бити уредни и чисти, а да се иза сваког посетитеља има промијенити рубље на крветима.

Горње наређење обласне управе дато је у дужност општинској управи, и она је нарочитом наредбом заинтересоване позвала, да пајдаље до 23. овог мјесеца поднесу општинској управи своје цијеновнике према горњем наређењу засебно, које ће иста најпрецизније прегледати и узинити гдје увиди своје измијене и допуне, и по том поједином их потврдити, послје чега ће се у радњама истакнути на видном мјесту како ће заинтересованима бити на очиглед.

Власник, који не буде према горњој наредби поступио, искупиће законске последице, јер ће општинска управа водити најпредострожнију пажњу о извршењу исте.

Један ружан обичај

Код нас постоји један ружан обичај: пошење мртваца кроз улице у отвореним мртвачким ковчезима. Тај обичај колико је ружан, толико је и штетан. Сада се прегло да се искоријени.

Поводом тога господин министар унутрашњих дјела својим расписом издао је наређење шледеће садржине:

„У нас постоји још обичај, да се мртвани приликом спровода носе у отвореним сандуцима, чиме се не само издвајамо од цијелог просвијетљеног свијета, већ се то противи и свим правилима хигијене, јер често пута бива да мртвац, особито у летњем добу, почне пагдо пуштати од себе неугодан задах, који квари ваздух и неповољно утиче на околину, а још кад се узме, да се то чини и онда, кад у дотичном мјесту влада каква епидемија, тада је по готову опасније и убијачније по здравље народа.

„Да би се овакв перзумаљиви и неоправдани обичај у будуће укинуо, нашао сам за сходно овим предмети свим управним властима, да објаве у својем подручју, да се мртвани више ни у ком случају не смију носити у отвореним сандуцима, већ да ови морају бити затворени поклоном, и то од часа кад се спровод крене из куће, на док стигне на гроб. Једино на гробу сандук се може отворити, да се најближа родбина са умрлим за пошљедњи пут опрости, али и то треба

спријечити, ако је догични умро од какве приљепчиве болести».

Саопштавајући горња расписе господина министра унутрашњих дјела, управа општине цетињске упозоравала је становнике вароши Цетиња, да се ветог најстрожије придржавају, да не би у противном искусили какве пошљедице. —

За народно здравље

Господин министар унутрашњих дјела издао је расписе шљедице садржаних:

«Због опасности од колере, која пријети са свију страна, Краљевска је влада предузела најстрожије мјере у погледу предохране од исте, те су и постављене страже дуж цијеле границе, да би се спријечило прелаз из Турске, гдје тава онака болест све више јесени, у нашу границу. Материјална пожртвована ту се не гледају, војска је свој груд уложила, а према извјештајима које добијамо, добри и послушни народ бездјеловно се покораво наредабама, јер схваћа и сам, да се то све чини једино за његов свд и његово добро. Међутим има људи, којима је све то ситно и којима је прече пренијети у границу каво дувана, шпирита и томе слично, контрабанда — дупешки — него ли животи људски.

«Ти људи, поред свију предузетих мјера, ни до данас не одустају од тога, него безочно и уз пакос наредабама и предузетим мјерама прше и даље тај неваљали посао, те с тим ризикују да отрују читаво једно село — односно капетанију или област».

«У општем интересу најстрожије наређујем свима пограничним властима, којима је стављено у дужност да чувају границу од прелазу и мијешања на истој да објаве, да ће послје 12. ов. мјесца, који би год покушао да у сврху поменутог пријеђе границу, бити, без обзира и поговора, убијен као штетан и опасан за друштво.»

Упозоравају се заинтересовани на извршење горњег министарског расписа.

Кратке вијести

Марочко питање. Националисти у Француској спремају агитацију у прилог рата с Немачком. Ако се то догоди, подузеће социјалисти противацију. Из Берлина опет јављају, да у тамошњим добро упућеним круговима држе, да ће се спор између Француске и Немачке мирним путем ријешити.

Раднички покрет у Енглеској. У великим индустријским градовима влада међу радништвом узбујаност. Духови се нијесу још умирили. Радништво није задовољно резултатом штрајка. Тврди се, да ће бити опет проглашен генерални штрајк.

Светски конгрес мира. У Риму ће се 13 септембра отворити мировна изложба. Почасни председник конгреса биће бивши талијански министар председник Луиги Лузати. У одбору се налази и чешки наученак др. Фр. Дртина. Од 12. септембра одржаваће се у Риму деветнајести светски конгрес мира. Након конгреса отвора ће се у Риму интерпарламентарна мировна конференција, која ће трајати до 18. септембра.

Брзојав без жица у Египту. Из Лондона се јавља, да је Лојдово друштво добило монопол за брзојав без жица у Египту. Споменуто друштво уредиће станицу у Порт Саиду, те ће примати и одашиљати брзојаве до Малте и Адена, а примаће вијести од разних бродова свију држава.

Дневник

Проглас Краљевине. Прва годишњица прогласа Црне Горе за Краљевину прослављена је на свечан начин, на дан Велике Госпојине. У очи тога дана била је варош окићена заставама и тробојницама и сви домови освијетљени, а кроз варош је и пред двором музика свирала најодабраније народне комаде. На сам дан у манастирској цркви била је служена литургија са благодарјењем и мољепствијем за дуг и срећан живот свију чланова Краљевске Породице, када је на хору пјевало наше пјевачко друштво „Његош“. Благодарјењу су присуствовали са Њ. В. Краљи-

цом Миленом и Њ. Кр. В. Књазом Нашљедником сви женски чланови Краљевске Породице, великодостојници, отправник послова руског посланства г. Обнореки, бугарски посланик г. Колушев, официјерски кор, грађанство и чиновници. Послије свршене службе боже са Табље је опален 21 топовски метак, након чега је музика свирала пред Двором. У вече је било код Њ. В. Књазу Нашљедника скетинг.

Краљ Петар у Бечу. Бечки лист Neue Freie Presse саопштава, да су свршени поновни преговори између Беча и Биограда ради посјете, коју ће Краљ Петар учинити Њесару. Краљ ће посјетити Њесара у почетку мјесеца октобра. Биоградски листови надовезују на ту вијест саопштење, да ће Краљ Петар бити први од балканских владалаца, који ће у току ове јесени посјетити бечки двор.

Отпутовао на одсуство. Овдашњи посланик Краљевине Србије г. др. Михаило Гавриловић отпутовао је јуче на одсуство у иностранство, гдје му се породица налази.

Читуља. Председника Министарског Савјета г. д-ра Лаза Томановића снашла је велика породична недаћа. Његов мили брат Божо Томановић, поморски капетан, преминуо је послје тешког боловања изненадно у Трсту, гдје је на лијечењу био. Покојни Божо био је један од оних наших помораца, који је служио на част имену српском, а на дику и понос свога краја. Као поморски капетан у служби тршћанског Лојда одликовао се таквим врлинама, да се сматрао као један најбољи поморац и своју деликатну и тешку дужност вршио је на опште задовољство и похвалу. Од прије двије године покојни Божо је почео да губи вид, због чега је затражио пензију и како је био у пуној мушкој снази умро је у 56. години — тражио је својој тешкој болци лијека, али узаман. Свјеж и кријепак и тјелесно врдо здрав покојни Божо је за очним видом толико копно, да му његова деликатна душа није могла тај губитак поднијети, те га је та боља и у гроб свалила. Како топли љетњи дани нијесу дозволили да се смртни остаци покојникови пренесу и покопају у фамилијарној гробници, покојни Божо је сарањен данас у Трсту, гдје му и неки ближи рођаци вјечитим сном почивају. Узимајући учешће у преголемој тузи породице, нека је покојнику лака земља. Вјечан му помен.

Нема опасности од колере. Како од почетка овог мјесеца није био ни један случај сумњивог побољевања од колере у цијелој земљи, то су санитарске власти објавиле да је свака опасност од колере прошла. Због тога је већи дио војске са Ловћена пуштен домовима, а у брзо ће и остали. Обољели војници потпуно су оздравили и пуштени су, а стручни љекари уз њих прегледају и остале војнике приликом распуштања како би се увјерили о њиховом здравственом стању да не би пренијели заразу собом, пошто је већ научно утврђено, да многи људи могу бити колерични носоци, а међутим да нијесу обољели од колере. За овакав повољан резултат има се захвалити како неуморном и агилном раду наших власти и надлежних, који су чинили све, да опасност од колере не само сузбију него и отклоне, тако и самим љекарима стручњацима и домаћим, као год и савјесном држању нашег народа, испуњавајући најтачније све наредбе и управљајући се по датим упустима.

Али ако је свака опасност од колере минула не значи да и на даље не треба бити на опрезу. Напротив! Од ње се не треба бојати, али ваља бити свако приправан да је увијек дочека.

Срби на руској изложби. Московско удружење вјештака организоваће и отвориће до године 15. маја изложбу заната и индустрије, у којој ће бити и словенска секција. Као што из Русије поводом тога јављају, занатлије из Црне Горе и Србије биће позвани да ставију и раде у малим кућицама, које ће бити саграђене и намјештене у народном стилу наших земаља.

Повраћен. Г. Милан Павловић повраћен је за секретара друге класе министарства спољних послова, на коме је положио и прошле године био. Г. Павловић је вриједан и ваљан чиновник и ово његово наименовање биће само од користи по државну службу, те смо увјерени да ће овај указ г. министра спољних послова симпатично бити поздрављен.

Нови српски листови. У Америци се покрећу два нова листа: „Обилић“ орган српско-црногорског савеза у Чикагу и „Ослобођење“, које ће бити друго издање биоградског листа „Напријед“. У Сарајеву српски посланик П. Кочић покреће опет свој лист „Отаџбина“, који је прије три године био забрањен. У Биограду се покрећу четири нова листа: „Пијемонт“ Љубе Јовановића, некадашњег уредника „Словенског Југа“, „Јутро“ људи око „Дневног Листа“, и „Информација“ Манојла Мрвића, „Кремен“ Милутина Томића и „Усуд“ орган српских спиритиста.

Пријамни испит. Ученици, који желе полагати пријамне испите за ступање у цетињску државну гимназију дужни су да се лично пријаве до 1. септембра и на испите ће бити пропуштени само они, који поднесу школску свједоцбу да су најмање с добрим успјехом свршили четврти разред основне школе и континенту о томе да нијесу млађи од 10 ни старији од 13 година. Испите за пријам полагаће из науке хришћанске, српског језика и рачуна. Упис у подгоричку државну гимназију биће 28. и 29. ов. мј. прије подне, а пријамни испити ће бити тих дана послје подне.

Разне вијести

Словенски производи. Издавачко друштво „Маје“ у Прагу објављује: Немачка и мађарска подузећа додавају словенским трговцима своје производе и тако и нехотице потпомажу све што је туђе; њима на корист — нама на штету. Држећи се идеје господарске самосталности Словена, чешко акционо друштво „Мај“ у Прагу, утемељено од чешких књижевника, које је прошле године издало „Водићи по Јадранском Мору“ почело је издавати за дјечу књиге са сликама, разне друштвене игре (Коњска трка, Бој о Балканско Звон и чешки, разне лугије и т. д.), елегантне зидне рекламне календаре са сликама из југословенског живота, рекламне таблице и т. д. на српском језику. Ови словенски производи не само да могу конкурисати у цијени ма којим њемачким или мађарским подузећу, већ их својом умјетном израдом далеко надмашују. У доба, гдје сви Словени увиђају потребу, да се узајамно на економском пољу потпомагну, надамо се, да ће ови производи код словенских трговаца наћи што већи број купца. Огледи шаљу се на захтјев франко. Писма се шаљу на: *Nakladatel'ske družstvo Maje česka akciová společnost u Praze, Vodičkova ulice 33.*

Први конгрес за испитивање дјетета. Кроз који дан састаће се у Бруселу са свијех страна Европе у великом броју професори, учитељи, љекари и психолози, ријечју сви они, који се баве испитивањем дјечије душе. Овом скупу биће задатак, да досадање резултате на том пољу среди и разне тежње упуту у једном правцу.

Двадесетогодишњица смрти Јана Неруде. Ових дана 19. о. мј., навршило се двадесет година како је умро велики чешки списатељ Јан Неруда, за кога је требало тек да дође ново поколење и да му прибави поштовање, што му је по његовом раду и заслугама за чешки народ припадало. Његови савременици уза све то, што су видјели његову величину нијесу познавали његову вриједност. А можда је томе био и други разлог. Публици никад не годи онај што их исмијава и шибва. Она је далеко склонија човјеку, који ће јој ласкати. А Неруда за ласкање није знао. С друге опет стране Неруда је у чешкој литератури по својим идејама неке врсте „*Vachpfbrecher*“, а такви су од савременика ријетко разумијевани. Њих треба да у славу доведу шљедица поколења. Слава иза гроба. Неруде, двадесет година након смрти Јана Неруде, нова чешка генерација разумије његову важност у чешкој литератури, и с поштовањем се сјећа великога његовога имена.

Статистика овогодишње колере. „*Osterreichisches Sanitetswesen*“ износи статистику овогодишње колере. По тој је статистици највише колерних случајева било у Италији, где је од 19. маја до сада од колере (што је службено констатовано), оболело 4228 особа, од којих 1640 умрло. Италија је према томе најзаразнија. Но у задње вријеме чини се, да је претиче Цариград, где је колера за врућих дана управо бјесни. Тако је и. пр. у суботу од колере у Цариграду оболело 56 особа, од тих 25 умрло. У недељу су 42 оболела, 9 их умрло итд. У Цариграду су доселе били 893 случаја колере, од којих су 502 завршила смрћу. У Аустро-Угарској монархији било је доселе 48 случајева колере, од којих је 20 завршило смрћу. Од ових пада највише случајева колере на Трст и Пуљ (53 случаја, од тога 8 смртних), и њихову околинду.

Поларна експедиција. Амерички природни музеј у Њу-Јорку намјерава приредити поларну експедицију, за коју би средства сакупили разни научни заводи и приватни, а потребна би се поларна лађа „*Roosevelt*“. Експедицију би водио океанограф Д. Б. Мак Милан и геолог Г. Борун, познати још од Пиријеве експедиције од године 1909. Основу ову подупиру и сам адмирал Пири, а осим тога поћи ће Пири још овог љета у насеобину Ескима у Ета, да набави људе и псе за експедицију. Експедиција би се кренула на пут у јуну 1912. Први циљ је Грантлант, одакле би експедиција пошла према Крокерланду.

Скупштина српског професорског друштва. У петак, суботу и недељу одржала се у Биограду XXII. годишња скупштина српског професорског друштва. Скупштина се ова одржала у Биограду у дворани најмодерније (друге) биоградске гимназије, у којој је била и новинарска изложба пригодног новинарског конгреса, а на дневном су јој била реду осим текућих послова и предлога и три интересантна предавања: „Доба младости, његова психологија и педагогија“ од Петра М. Илића, „Историска настава у средњим школама“ од Милана А. Костића, и „Како може да се изврши стварна реформа средње школе?“ од Саве Максимћа.

Биљежник

— Географски савез у Њу Јорку, Филаделфији и Ст. Луизу поднио је тужбу противу истраживача сјеверног стојера Пирија и др. Кука да би повратили сав онај новац што су добили као хонорар и потпору ради истраживања сјеверног стојера. Ово је учињено зато, јер се увидило да су и један и други поднијели лажна извјешћа.

— Од 1. до 3. септембра биће у Биограду конгрес свесловенских љекара хирурга.

— Грчке оклопнице „Хидра“, „Спетсол“ и „Псара“ из основа ће се преправити.

— У Лисабону је на свечан начин прокламован нови устав.

— У Краљеву, у Србији, 25. и 26. ов. м. одржаће се шеснаести конгрес земљорадничких задруга.

— Чешки фабрикант шећера Кубеш оставио је читав свој иметак, који износи више милијуна, у чешке народне сврхе.

— У Сриједу је у присуству цара Николе отворена у Царском Селу изложба на спомен 200. годишњице тог мјеста. У красном царском парку поређано је стотине павиљона.

— Још ове године предаће се промету нова телефонска пруга између Берлина и Петрограда, која ће бити дуга око 1700 километара.